KYJEVSKÁ RUS: VZNIK, VÝVOJ A ROZPAD PRVÉHO VÝCHODOSLOVANSKÉHO ŠTÁTNEHO ÚTVARU

Obsah

ABSTRAKT 2
1 VZNIK KYJEVSKEJ RUSI 3
1.1 Stručné informácie o Kyjevskej Rusi 5
2 PRÍRODNÉ PODMIENKY 6
2.1 Poľnohospodárstvo 6
2.2 Chov dobytka 7
3 NÁBOŽENSTVO 8
4 NAJVÝZNAMNEJŠÍ PANOVNÍCI 11
5 ROZPAD KYJEVSKEJ RUSI 14
6 VÝZNAMNÉ STAVBY V KYJEVSKEJ RUSI 15
ZÁVER 16
Zoznam použitých zdrojov a literatúry: 17

ABSTRAKT

Predkladaná práca sa venuje dejinám Kyjevskej Rusi, jedného z najvýznamnejších politických a kultúrnych útvarov východnej Európy raného stredoveku, ktorý výrazným spôsobom ovplyvnil historický vývoj dnešného Ruska, Ukrajiny a Bieloruska. Cieľom práce je analyzovať proces vzniku Kyjevskej Rusi, poukázať na jej politický, hospodársky, náboženský a kultúrny vývoj a zároveň identifikovať hlavné faktory, ktoré viedli k jej postupnému oslabeniu a rozpadu v priebehu 13. storočia.

Dôvodom výberu tejto témy bola snaha bližšie priblížiť historický význam Kyjevskej Rusi ako prvého významného východoslovanského štátneho útvaru, ktorý vytvoril základy neskoršieho vývoja východoslovanských národov. Napriek svojmu významu zostáva táto problematika v slovenskom prostredí často v úzadí a býva redukovaná iba na otázku prijatia kresťanstva alebo mongolskej invázie. Práca sa preto usiluje predstaviť Kyjevskú Rus ako komplexný a dynamicky sa rozvíjajúci útvar, ktorý zohrával významnú úlohu v medzinárodných vzťahoch stredovekej Európy a Byzantskej ríše.

V úvodnej časti sa práca zaoberá okolnosťami vzniku Kyjevskej Rusi, úlohou Varjagov a dynastie Rurikovcov, ako aj procesom zjednotenia Novgorodu a Kyjeva pod vládou kniežaťa Olega. Následne sa pozornosť sústreďuje na prírodné podmienky a hospodárske možnosti krajiny, ktoré významne ovplyvňovali spôsob života obyvateľstva, poľnohospodársku produkciu, obchodné kontakty a hospodársku orientáciu jednotlivých oblastí.

Osobitná kapitola je venovaná procesu christianizácie Kyjevskej Rusi, ktorý predstavoval jednu z najvýznamnejších udalostí jej dejín. Prijatie kresťanstva za vlády Vladimíra I. neznamenalo iba náboženskú zmenu, ale zároveň výrazne prispelo k centralizácii moci, rozvoju vzdelanosti, písomníctva, kultúry a upevneniu vzťahov s Byzantskou ríšou. Významnú pozornosť práca venuje aj osobnostiam Vladimíra I. a Jaroslava I. Múdreho, počas vlády ktorých dosiahla Kyjevská Rus svoje politické, hospodárske a kultúrne vrcholy.

Súčasťou práce je aj analýza príčin rozpadu Kyjevskej Rusi, pričom sa poukazuje na kombináciu vnútorných problémov, najmä politickej rozdrobenosti a bojov medzi jednotlivými kniežatstvami, ako aj na vonkajšie faktory v podobe nájazdov kočovných kmeňov a mongolskej invázie vedenou chánom Batu. Pozornosť je venovaná aj významným architektonickým pamiatkam, ktoré predstavujú hmotné dedičstvo tejto civilizácie a dokumentujú jej kultúrnu vyspelosť.

Prínos práce spočíva predovšetkým v syntetickom spracovaní problematiky Kyjevskej Rusi a v snahe predstaviť ju nielen ako predchodcu moderných východoslovanských štátov, ale aj ako významného politického a kultúrneho aktéra stredovekej Európy. Práca zároveň poukazuje na skutočnosť, že mnohé historické otázky týkajúce sa vzniku, vývoja či dedičstva Kyjevskej Rusi zostávajú predmetom odborných diskusií aj v súčasnosti, čo tejto téme dodáva mimoriadnu aktuálnosť a historický význam.

1 VZNIK KYJEVSKEJ RUSI

Ak by sme sa zamerali na hľadanie prvej významnej osoby v spojitosti so vznikom Kyjevskej Rusi, tak by to v mnohých prípadoch bol práve Rurik I. V mnohých prameňoch a dielach sa považuje za zakladateľa dynastie Rurikovcov, ktorí stáli pri vzniku Kyjevskej Rusi a stáli na jej čele, aj keď došlo k jej rozpadu a dokonca je považovaný aj za zakladateľa staroruského štátneho útvaru, avšak treba podotknúť, že túto informáciu nie je možné potvrdiť, avšak ani vyvrátiť. Čo je ale o Rurikovi dôležité napísať, je to, že pôvodom bol Varjag[1]. Jednalo sa o švédskych Vikingoch, ktorí žili v oblasti Škandinávie a postupne prichádzali do oblasti východnej Európy predovšetkým kvôli obchodu. Začali sa na tomto území usadzovať a postupne sa zmocnili vlády a zároveň začali vyberať od ľudí tribút[2] v podobe naturálií. Dodnes nie je známe, a už zrejme nikdy ani nebude jasné, ako sa vlastne Rurik dostal do Novgorodu potom, čo prišiel na východ Európy.[3] Existuje, samozrejme, viacero teórii, ktoré sú síce len podobné, ale v niektorých veciach sa zhodujú. Tá prvá teória hovorí o tom, že bol Rurik pozvaný do Novgorodu a následne sa zmocnil sídla Novgorod, avšak pravdepodobnejšia je práve druhá teória, ktorá hovorí o roztrieštenej moci v Novgorode, kde dochádzalo k boju o moc a práve Rurik tieto spory využil a zmocnil sa Novgorodu a neskôr i miest Rostov, Beloozero, Izborsk. Posledná teória je ale v podobe legendy, ktorá hovorí o príchode troch bratov. Rurik, Sineus a Truvor.[4] Boli to Varjagovia, ktorí po príchode boli pozvaní do Novgorodu, zmocnili sa vlády avšak neskôr došlo k predčasnému úmrtiu bratov Rurika za nejasných okolností a Rurik, sa tak stal jediným pánom Novgorodu. Táto legenda bola prevzatá z Novgorodského letopisu.[5] Tieto teórie majú niekoľko spoločných znakov, napríklad: mesto

[1] Švédski Vikingovia, ktorí prichádzali do východnej Európy, podnikali obchodno-koristnícke výpravy a označenie Varjag v škandinávskom ponímaní znamená člen družiny – CHEPEL, Leonard. *Kyivan Rus.* b. m. 2020, s. 21 – 22.

[2] Daň, poplatok, ktoré muselo platiť podmanené obyvateľstvo, kmene. Dostupné na internete: < https://slovnik.aktuality.sk/slovnik-cudzich-slov/?q=trib%C3%BAt >, [cit. 25. 1. 2024].

[3] CHEPEL, *Kyivan Rus.* s. 46.

[4] TÉRA, Michal. *Vyprávění o minulých letech aneb Nestorův letopis Ruský.* Praha 2015, s. 29 – 30.

[5] Medieval State, Europe, Culture & Religion. Dostupné na internete: <https://www.britannica.com ›topic >, [cit. 25. 1. 2024].

Novgorod, spomínajú sa tu Varjagovia a predovšetkým Rurik, hoci o jeho príchode je viac možností potvrdzovalo by to, že Rurik I. je zakladateľom rodu Rurikovcov, potvrdzuje to i jeho pôvod a že sa zmocnil Novgorodu avšak o ostatných veciach môžeme iba diskutovať.[6] Každopádne za dôležitý medzník v ruských dejinách rozhodne patrí zjednotenie Kyjeva a Novgorodu čo boli dve najväčšie východoslovanské sídla.[7]

Po smrti Rurika I. sa údajne k moci dostal jeho rodinný príbuzný ale rád by som podotkol, že to nie je potvrdené, Oleg, ktorý mal byť pôvodne regentom[8] Rurikovho syna Igora sa však ujal vlády pravdepodobne v roku 879 a jeho sídlo sa stal Novgorod. V tom istom roku zaútočil na mestá; Kyjev a Smolensk, podmanil si ich a odporcov nechal zabiť. Následne preniesol hlavné sídlo z mesta Novgorod do Kyjeva, bolo to kvôli lepším podmienkam ako boli napríklad; hospodárske, strategické, ekonomické a zároveň tieto dve sídla: Kyjev a Novgorod urobil vzájomné závislými. Tým, že spojil dve najväčšie východoslovanské sídla došlo k vzniku tzv. Kyjevskej Rusi a udialo sa to pravdepodobne v roku 882.[9] Či už historici alebo samotní bádatelia sú pomerne optimistickí k tomu, že to bol práve Oleg, ktorý zjednotil východných Slovanov avšak množstvo informácií o Olegovi je pochybných a nemožno ich potvrdiť. Oleg sa dostal do konfliktu aj s Chazarmi[10], ktorí sídlili južne a východne od Kyjevskej Rusi. Došlo k vojnovému stretu a Oleg v boji zvíťazil a získal tak významné územia a prístavy v blízkosti čierneho mora. V roku 907 došlo k výprave Olega proti Konštantínopolu. Na čele Byzantskej ríše stál cisár Lev VI. nazývaný aj ako „múdry“ alebo „filozof“. Oleg obliehal Konštantínopol a až v roku 911 nakoniec došlo k uzavretiu dohody. Bola to významná udalosť v dejinách rusov pretože došlo k uzatvoreniu prvej zmluvy, ktorá mala charakter; obchodnej, diplomatickej, politickej. Zároveň nemožno opomenúť, že bola veľmi výhodná pre Kyjevskú Rus pretože, obchodníci, ktorí prichádzali z Kyjevskej Rusi mali právo obchodovať v Konštantínopole,

[6] HARVÁT, Matej. *Dejiny Kyjevskej Rusi* [online]. Dostupné na internete: <https://historylab.dennikn.sk › stredovek › dejiny-kyje... >, [cit. 25. 1. 2024].

[7] HARVÁT, Matej. *Kyjevská Rus* [online]. Dostupné na internete: <https://historylab.dennikn.sk/stredovek/dejiny-kyjevskej-rusi-vyvolavaju-spory-aj-dnes-i-cast/ >, [cit. 25. 1. 2024].

[8] Zástupca panovníka v dobe jeho nemoci, neprítomnosti a pod., správca štátu; správca viacerých panstiev jedného majiteľa. Dostupné na internete: <https://webslovnik.zoznam.sk/slovnik-cudzich-slov/?s=regent >, [cit. 25. 1. 2024].

[9] TÉRA, *Výprávění o minulých letech aneb Nestorův letopis Ruský,* s. 39 – 40.

[10] Kmene žijúce východne a južne od Kyjevskej Rusi. Dostupné na internete: < https://kdojeto.superia.cz/narodnost/chazar.php >, [cit. 25. 1. 2024].

taktiež boli zásobovaní a oslobodení od cla na obdobie 6 mesiacov. Na druhej strane ale museli prísť bez zbraní a v maximálnom počte 50 ľudí naraz kvôli bezpečnosti.[11]

O samotnej smrti Olega sa toho moc nedozvedáme hoci existuje jedna legenda, ktorá hovorí o smrti Olega v roku 912 na následky uštipnutia hadom, ktorý práve liezol cez lebku koňa. Nakoľko je ale táto legenda pravdivá môžeme iba hádať.[12]

1.1 Stručné informácie o Kyjevskej Rusi

V mnohých prameňoch nájdeme pri pojme Kyjevská Rus aj pomenovanie, ako „stará Rus". V podstate Kyjevskú Rus môžeme označiť aj, ako prvý útvar, zriadenie východný Slovanov i keď niekde sa uvádza aj ako prvý štát ale v tomto prípade by som bol opatrný pretože sa nachádzame v období raného stredoveku a ešte k tomu v oblasti Slovanov, takže použiť pojem štát by nemuselo byť považované za adekvátne.[13] Vznik Kyjevskej Rusi sa datuje zhruba v 80. rokoch 9. storočia a pretrvala do 40. rokov 13. storočia. Kyjevská Rus pokrývala oblasti dnešnej Ukrajiny, Bieloruska, západného Ruska i malú časť východného Poľska. Oficiálne sa za rok vzniku Kyjevskej Rusi považuje 882 kedy došlo k dobytiu hradu v Kyjeve a na čele vojska, ktoré ho dobylo bol Oleg, ktorý pochádzal z rodu Rurikovcov, ktorí stáli pri zrode Kyjevskej Rusi i pri jej rozpade. Oleg zhromaždil vojsko, ktoré bolo zložené najmä zo Slovanov a Varjagov, ovládol mesto Smolensk, hrad Kyjev a stal sa aj pánom Novgorodu a zjednotil Kyjev a Novgorod pod jeden útvar.[14] Titulom, ktorým sa nechal oslovovať vládca Kyjevskej Rusi bolo veľkokniežа. Panovníci, vládcovia Kyjevskej Rusi, ktorí niesli názov veľkokniežatá boli v neskoršom období zároveň nositeľmi aj titulu knieža keďže po smrti Vladimíra I. už podľa odhadov existovalo v Kyjevskej Rusi asi 15 kniežatstiev, takže panovníci, ako bol napríklad Vladimír I. bol veľkokniežaťom Kyjevskej Rusi (980 – 1015) no zároveň bol aj kniežaťom Polackého kniežatstva, ktoré patrilo v tomto čas pod Kyjevskú Rus. Aj po smrti Vladimíra I. jeho nasledovníci boli nositeľmi titulu knieža rôznych kniežatstiev, ako napríklad jeho syn Jaroslav I. Múdry taktiež, okrem toho, že bol veľkokniežaťom Kyjevskej Rusi (1016 – 1018 a 1019 – 1054) bol aj kniežaťom Rostovsko-Suzdaľského kniežatstva medzi rokmi 987

[11] MAREK, Ľuboš. *Dějiny křesťanství na Rusi.* b. m. 1996, s. 132.
[12] Rurik Dynasty. Dostupné na internete: <https://www.britannica.com ›topic >, [cit. 25. 1. 2024].
[13] HARVÁT, Matej. Dejiny *Kyjevskej Rusi* [online]. Dostupné na internete: <https://historylab.dennikn.sk › stredovek › dejiny-kyje... >, [cit. 25. 1. 2024].
[14] Medieval State, Europe, Culture & Religion. Dostupné na internete: <https://www.britannica.com ›topic >, [cit. 25. 1. 2024].

– 1010, a taktiež bol aj kniežaťom Novgorodského kniežatstva medzi rokmi 1010 – 1034.[15] Od konca 10. storočia tak veľkokniežatá Kyjevskej Rusi boli zároveň nositeľmi aj titulu knieža viacerých kniežatstiev, ktoré sa v tomto období už v rámci Kyjevskej Rusi nachádzali.[16]

2 PRÍRODNÉ PODMIENKY

Kyjevská Rus sa rozprestierala v dnešnej východnej časti Európy. V dobe svojho najväčšieho rozmachu t.j. obdobie koniec 10. storočia až polovica 11. storočia siahala od čierneho mora až po južnú časť severného ľadového oceánu. Prechádzala ňou Kaukazské pohorie a pohorie Ural, ktoré dodnes oddeľuje Európu od Ázie.[17] Podnebie v tejto oblasti bolo rovnaké ako bola i geografická poloha Kyjevskej Rusi. Boli tu veľmi dlhé, chladné a náročné zimy, pri ktorých častokrát zamŕzala i voda. Letá tu boli síce teplé ale boli príliš krátke a počas nich častokrát došlo k silným dažďom – lejakom a ničilo to úrodu. Jar bola neraz suchá. Najviac zrážok padlo pochopiteľne počas leta. Všetko toto sa odzrkadlilo predovšetkým na hospodárskej činnosti a na životospráve obyvateľstva. Severná časť Kyjevskej Rusi bola pokrytá ihličnatými lesmi, ktoré sa nazývajú tajgy. Preto sa hospodárska činnosť orientovala predovšetkým na južnú časť Kyjevskej Rusi.[18]

2.1 Poľnohospodárstvo

Základom pre pestovanie v Kyjevskej Rusi bolo, ako i vo všetkých ostatných obývaných častiach sveta predovšetkým; pšenica, jačmeň, proso a dokonca aj raž. Raž je plodina, ktorá sa dokáže prispôsobiť aj tým „drsnejším“ klimatickým podmienkam, avšak nebol o ňu taký veľký záujem. Keďže severná časť Kyjevskej Rusi bola nepriaznivá pre pestovanie plodín tak kľúčovú časť v tejto problematiky zohrávala práve južná časť, kde sa nachádzali stepi. Step je oblasť, kde sa nachádzajú úrodné typy pôdy a v tomto prípade dokonca i černozeme[19]. Dodnes sú dve najväčšie lokality černozemí práve v kanadskej prérii a druhá oblasť je práve oblasť južnej Ukrajiny a Ruska. V prípade rozvoja nástrojov tu nedochádzalo vo veľkým pokrokom

[15] Medieval State, Europe, Culture & Religion. Dostupné na internete: <https://www.britannica.com ›topic >, [cit. 25. 1. 2024].
[16] TÉRA, *Výprávění o minulých letech aneb Nestorův letopis Ruský,* s. 41.

[17] HARVÁT, Matej. *Stredoveká Kyjevská Rus* [online]. Dostupné na internete: <https://historylab.dennikn.sk › stredovek › dejiny-kyje... >, [cit. 25. 1. 2024].
[18] The Economy of Kievan Rus' from the 10th to the 13th century. Dostupné na internete: <https://blogs.dickinson.edu/quallsk/2014/01/26/the-economy-of-kievan-rus-from-the-10th-to-the-13th-century/>, [cit. 25. 1. 2024].
[19] Najúrodnejší typ pôdy. Dostupné na internete: <https://encyklopediapoznania.sk/clanok/2736/pody-na-slovensku-cernozeme-hnedozeme-hnede-lesne-pody-rendziny-rankre-glejove-pody-himerizovane-pody-podzoly-zasolene-pody-pody-poznacene-imisiami-magnezitarne >, [cit. 25. 1. 2024].

nakoľko im to v nejednej oblasti klimatické podmienky ani len neumožňovali ale i dnes vidíme, že niektoré časti Ukrajiny a Ruska nie sú na tom zrovna najlepšie čo sa týka strojov, ktoré by im dokázali uľahčiť náročnú prácu na poliach.[20]

2.2 Chov dobytka

Okrem poľnohospodárstva predstavoval mimoriadne dôležitú funkciu i chov dobytka.[21] Chladné a dlhé zimy zapríčinili, že dobytok nemal prístup k čerstvej tráve a tým pádom na začiatku jari, tak bol častokrát dobytok vychudnutý a nevedeli ho použiť či už na spracovanie, produkciu mlieka prípadne, ako záprah na poliach, kde sa vykonávali tie najťažšie práce. Medzi typické zvieratá chovu patrili: kravy, ošípané, hydina, hovädzí dobytok, kozy, ovce. Takto možno vidieť, že chov dobytka bol nevyhnutnou súčasťou ich každodenného života a potrebovali ho na nie jeden účel. Na druhej strane, ak by sme sa zamerali na výhody, ktoré Kyjevská Rus mala, tak potom je to napríklad prístup k vodným tokom, čo im umožnilo rybolov, čo v niektorých oblastiach bol i hlavný druh obživy. I severná časť mala svoje výhody. Na severe v oblasti tájg mali možnosť lovu, keďže tam bol dostatok zvery, mohli mať takto prístup k mäsu a kožušinám, ktoré mohli využiť potom vo svoj prospech napríklad na chladné zimy alebo aj, ako tovar pri predaji. Rovnako tak v tejto oblasti bol dôležitý zber medu, ktorého bolo dostatok najmä v lesoch a tiež to bol jeden z hlavných produktov, s ktorým mohli obchodovať. [22]

Šanca na zlepšenie hospodárstva prišla so snahou získať stepi, ktoré sa nachádzali južne a východne od Kyjevskej Rusi. Toto územie avšak patrilo Chazarom. Veľká zmena prišla za vlády veľkokniežaťa Sviatoslava I., čo bolo prvá druhá polovica 10. storočia kedy došlo k vojnovému konfliktu medzi Kyjevskou Rusou a Chazarmi. Sviatoslav I. zvíťazil, avšak malo to jeden háčik. Týmto víťazstvom otvoril cestu kočovníkom z východu, ktorý takto mohli prejsť do oblasti čierneho mora, kde bola úrodná pôda a mali prístup k vodnému toku. Na druhej strane ale samotnej Kyjevskej Rusi sa otvoril priestor do severnej oblasti, čo malo avšak jeden háčik

[20] The Economy of Kievan Rus' from the 10th to the 13th century. Dostupné na internete: <https://blogs.dickinson.edu/quallsk/2014/01/26/the-economy-of-kievan-rus-from-the-10th-to-the-13th-century/>, [cit. 25. 1. 2024].
[21] The Economy of Kievan Rus' from the 10th to the 13th century. Dostupné na internete: <https://blogs.dickinson.edu/quallsk/2014/01/26/the-economy-of-kievan-rus-from-the-10th-to-the-13th-century/>, [cit. 25. 1. 2024].
[22] Medieval State, Europe, Culture & Religion. Dostupné na internete: <https://www.britannica.com ›topic >, [cit. 25. 1. 2024].

a to ten, že táto pôda nebola vhodná pre pestovanie plodín či chov dobytka. Týmto došlo aj k výraznému rozšíreniu Kyjevskej Rusi smerom na východnú a severovýchodnú časť.[23]

3 NÁBOŽENSTVO

Prijatie náboženstva v Kyjevskej Rusi bola významnou udalosťou, ktorá sa počas celej svojej existencie stala. O krste Rusov, ku ktorému malo dôjsť v rieke Dneper sa mnoho prameňov píše práve v období desiateho a jedenásteho storočia. Samozrejme prijatie náboženstva konkrétne kresťanstva na tomto území vyvoláva dodnes hneď niekoľko otázok. Ak sa napríklad pozrieme na veľkokniežaťa Kyjevskej Rusi, za ktorého pôsobenia došlo k prijatiu kresťanstva, Vladimíra I. nazývaného aj „svätý“ alebo podľa pravoslávne veriacich „Krstiteľ“ tak dodnes nevieme kde vlastne došlo k jeho krstu, samozrejme opäť je tu viac teórií, ako sú napríklad Kyjev, alebo v rieke Dneper.[24] Nemyslím si, že je to najdôležitejšia otázka, avšak postupne sa dostaneme aj k väčším a možno zaujímavejším otázkam ako sú; ako sa do Kyjevskej Rusi vôbec kresťanstvo dostalo, kto za tým stál, ako prebiehalo jeho prijatie a aké tam boli okolnosti, aké to malo následky a podobne. Samozrejme na úvod je dôležité povedať, že christianizácia[25] v Kyjevskej Rusi neprebehla zo dňa na deň ale bol to dlhodobý postup, ktorý trval určité obdobie a nakoniec bol zavŕšený prijatím kresťanstva, hoci nebolo to ani zďaleka také jednoduché a priamočiare ako to možno na úvod vyzerá.

Ak sa zameriam na prvú snahu, nadviazať na kresťanstvo, ktorá bola spúšťačom udalostí, ktoré nasledovali a postupne to viedlo až prijatiu kresťanstva v Kyjevskej Rusi, tak je to práve obdobie za existencie byzantského patriarchu Fótia (asi 810 – 891). Okolo roku 860 došlo k nepokojom medzi Kyjevskou Rusou a Byzanciou pri rieke Dneper. Byzancia stále zvyšoval tlak na Kyjevskú Rus, avšak aby sa vyhla Kyjevský Rus vojenskému stretu s Byzanciou tak radšej s ňou chceli nadviazať kontakt a to využil práve byzantský patriarcha Fótios, ktorý posiela misionárov do Kyjevskej Rusi a im sa podarilo splniť úlohu, ktorú dostali.[26] Na svoju stranu si získali časť obyvateľstva a taktiež i niekoľko popredných osôb akými boli napríklad;

[23] Agriculture and Hunting. Dostupné na internete: <https://www.oocities.org/medievalnovgorod/nov07.html>, [cit. 25. 1. 2024].
[24] HARVÁT, Matej. *Stredoveká Kyjevská Rus* [online]. Dostupné na internete: <https://historylab.dennikn.sk › stredovek › dejiny-kyje... >, [cit. 25. 1. 2024].
[25] Šírenie kresťanstva. Dostupné na internete: <https://slovnik.aktuality.sk/slovnik-cudzich- >, [cit. 25. 1. 2024]. slov/?q=kristianiz%C3%A1cia
[26] Kievan Rus summary. Dostupné na internete: <https://www.britannica.com/summary/Kyivan-Rus >, [cit. 25. 1. 2024].

Askold a Diro[27]. Rád by som podotkol, že ich existenciu nie je možné potvrdiť, nakoľko sa spomínajú iba v jednom prameni. Dôležité je ale to, že misionári získali s obyvateľstvom na svoju stranu i časť významných predstaviteľov.[28] Nakoniec došlo k založeniu prvého biskupstva v Kyjeve v roku 864 a bolo zasvätené sv. Eliášovi. Čo bola jedna z prvých významných udalostí v otázke šírenia kresťanstva v Kyjevskej Rusi. Po tom čo sa dostal k moci Oleg (začiatok 80. rokov 9. storočia) kresťanstvo zoslablo v Kyjevskej Rusi, avšak neupadlo úplne na dno. Dôkazom, že neupadlo úplne bol napríklad začiatok 10. storočia a správy, kde množstvo kupcov prichádzalo do Konštantínopola a bolo ohromené architektúrou, stavbami chrámov a mnoho z nich sa dalo pokrstiť priamo v Konštantínopole a mnoho z nich aj mimo tohto mesta. Takto sa mnoho ľudí stretávalo a viac dozvedalo o kresťanstva a mnoho z nich si to získalo a prijali krst a teda i kresťanstvo. Výrazne k prijatiu krstu u mnohých napomohlo aj darovanie relikvii Kyjevskej Rusi cisárom Levom VI. „Múdrym“ v roku 911, kedy bola uzatvorená i Byzantsko-Ruská zmluva. Napriek tomuto to, avšak stále nebolo jednosmerné a mnoho ľudí odmietalo prijať krst a kresťanstvo a zostalo u pohanstva.[29]

Obrovská udalosť, ktorá sa ale udiala a zasiahla i do aktuálne sa dejúcich vecí okolo kresťanstva bolo prijatie krstu Oľgou, ktorá mala aj prídomok Kyjevská. Bola kňažná, manželka veľkokniežaťa Igora a matkou nasledovníka trónu Sviatoslava I. Vo funkcii bola medzi rokmi 945 – 962 keďže nasledovník trónu, jej syn ešte nebol plnoletý a jej manžel veľkoknieža Igor zomrel predčasne. Napriek tomu, že dodnes nevieme úplne naisto kde a kedy došlo k jej krstu bola to významná udalosť v dejinách cirkvi vo východnej Európe. Ruská tradícia hovorí, že krst prijala v roku 957 priamo v Konštantínopole kde vykonala svoju cestu so snahou šíriť kresťanstvo v Kyjevskej Rusi (najviac presadzovaná teória) a druhá teória zasa hovorí o tom, že krst prijala v roku 955 v Kyjeve bez ohľadu na presadenie kresťanstva. [30]Postupne u panovníkov vznikla snaha zjednotiť veľmi roztrieštenú spoločnosť, čo bolo obdobie najmä polovica 10. storočia – 2. polovica 10. storočia. Oľga chcela vytvoriť či prijať nezávislú cirkevnú organizáciu, ktorá mala zjednotiť roztrieštenú Kyjevskú Rus, keďže okrem kresťanstva a pohanstva tu boli kontakty aj s judaizmom a islamom. Kyjevská Rus, tak v priebehu polovice 10 storočia bola nábožensky naozaj do značnej miery roztrieštená. Prijatie

[27] Švédski Vikingovia, ktorí stáli po boku Rurika avšak nie je možné ich existenciu potvrdiť. Dostupné na internete: <https://ik-ptz.ru/sk/diktanty-po-russkomu-yazyku--4-klass/gorod-gde-pravili-askold-i-dir-kievskie-knyazya-askold-i-dir.html >, [cit. 25. 1. 2024].
[28] Askold a Diro. Dostupné na internete: <https://ik-ptz.ru/sk/diktanty-po-russkomu-yazyku--4-klass/gorod-gde-pravili-askold-i-dir-kievskie-knyazya-askold-i-dir.html >, [cit. 25. 1. 2024].
[29] MAREK, *Dějiny křesťanství na Rusi,* s. 129 – 130.
[30] GREKOV, Boris Dmitrijevič. *Kyjevská Rus.* Praha 1953, s. 404 – 405.

náboženstva, tak bolo považované ako nástroj, ktorý mal všetkých obyvateľov zjednotiť. Jedna z jej myšlienok bola i tá, že to malo byť práve kresťanstvo, z ktorého by sa stalo štátne náboženstvo, dôkazom toho mala byť jej cesta do Konštantínopola, kde údajne prijala i krst. Do tejto situácie zasiahol aj rímsko-nemecký kráľ, neskôr i cisár: Oto I. „Veľký" v roku 959, na ktorého sa obrátila samotná Oľga a žiadala ho o poslanie biskupa a kňazov, ktorí mali vysvätiť „jej" ľud[31]. Tak došlo k vysväteniu mnícha Adalberta a spoločne s kňazmi ho Oto I. poslal do Kyjevskej Rusi, avšak počas ich cesty bola Oľga na tróne nahradená jej synom Sviatoslavom I., ktorý mal úplne iný pohľad na kresťanstvo ako jeho matka. Bol proti prijatiu kresťanstva a krstu a dokonca bol zástancom islamu s ktorým sa oboznámil na svojom ťažení v Bulharsku. Nebolo to žiadnym prekvapením pretože veľkokniežatá i najmä vojaci sa často stretávali i s islamom na svojich ťaženiach v Bulharsku, kde bol islam do značnej miery rozšírený. Oľga nakoniec zomiera v roku 969 v Kyjeve a bola pravoslávnymi veriacimi vyhlásená za svätú v roku 1547.[32]

Na konci 10. storočia avšak už bolo evidentné, že dôjde ku christianizácii Kyjevskej Rusi, takže skutočnou otázkou nebolo to či k tomu dôjde ale pri akej príležitosti k tomu dôjde. Keď sa stal veľkokniežaťom Kyjevskej Rusi Vladimír I. (980 – 1015) tak došlo k snahe mať jedno náboženstvo, ktoré by dokázalo zjednotiť celú Kyjevskú Rus[33]. Pôvodne bol vyznávačom pohanských kultov ale pochopil, že vyznávanie pohanských kultov je zastaralé no i napriek tomu sa pokúsil o jeho reformu avšak neuspel. Opäť to poukazuje na situáciu kedy nikto nemohol čo i len tušiť, že práve za tohto panovníka by mohlo byť prijaté kresťanstvo ako štátne náboženstvo. Jeho cieľom samozrejme bolo podobne, ako u Oľgy aby zjednotil Kyjevskú Rus pod jedným štátnym náboženstvom ale v tomto období by len málokto tušil, že by to nakoniec skončilo u kresťanstva. Nakoniec rozoslal viacero posolstiev aby sa tak zoznámil s čo najväčším počtom monoteistických náboženstiev. Poukazuje to opäť len na to, že vnímal náboženstvo len ako nástroj na zjednotenie. Rozhodujúce sa napokon stali politické vzťahy s Konštantínopolom resp. Byzanciou. V roku 987 no niekde sa uvádza i rok 988 sa byzantský cisár Basileos II. (976 – 1025) obrátil na veľkokniežа Vladimíra I. aby mu poskytol vojenskú podporu na potlačeniu povstania, ktoré spôsobilo občiansku vojnu v Byzancii, kvôli neúspešnej výprave Basilea do Bulharska. Basileos II. túto podporu žiadal na základe uzatvorených zmlúv z rokov 944 a 971 uzavretých medzi Byzantskou ríšou a Kyjevskou Rusou. Vladimír I. mu túto

[31] SHERMAN, Heidi. Kyjevská veľkokňažná Oľga. In *Pravdivá história*, 2022, roč. 6, č. 3, s. 55.
[32] SHERMAN, Kyjevská veľkokňažná Oľga, s. 54.
[33] GREKOV, *Kyjevská Rus*, s. 485.

podporu prisľúbil pod podmienkou, že mu Basileos II. pošle manželku, pravú Porfyrogenetu[34]. Vladimír I. zámerne žiadal práve blízku osobu cisára pretože vedel, že ak by došlo k sobášu tak by si zabezpečil značné postavenie keďže za manželku by mal blízku osobu samotného cisára.[35] Basileos II. súhlasil a prisľúbil mu svoju sestru Annu nakoľko potreboval rýchlo získať túto podporu, hoci zrejme už od začiatku bol proti tomu, aby jeho sestra odišla do Kyjevskej Rusi. Vladimír I. vojenskú podporu poskytol a povstanie bolo úspešne potlačené. Keď ale prišla chvíľa, keď mal Basileos II. svoju sestru Annu poslať do Kyjevskej Rusi tak to odmietol, nechcel ju tam poslať. Jedným z dôvodov mohlo byť aj to, že byzantskí cisári videli Kyjevskú Rus ako barbarov podobne ako napríklad cisári v Západorímskej ríši považovali každého za ich hranicami za barbarov a kvôli tomu mohlo dochádzať k problémom s medzietnickými sobášmi, ktoré pred týmto obdobím nemáme nijako zvlášť v prameňoch spomínané.[36] Tak nakoniec Vladimír I. zatlačil na situáciu a obsadil v roku 989 Chersonézos[37]. Basileos II. nechcel riskovať, že by došlo k vojenskému konfliktu, tak nakoniec svoju sestru Annu posiela k Vladimírovi I. do Kyjevskej Rusi avšak s podmienkou, že sa Vladimír I. zbaví všetkých svojich manželiek a súložníc a prijme krst, kresťanstvo rovnako ako aj Kyjevská Rus.[38] Vladimír I. súhlasil, v podstate tak „zabil dve muchy jednou ranou“ pretože jednak získal to čo potreboval, štátne náboženstvo, ktorým sa kresťanstvo stalo a samozrejme sobáš so sestrou samotného byzantského cisára. Prijal teda krst i keď na 100% sa nevie kde a rovnako, tak krst Rusov v rieke Dneper mal symbolizovať spečatenie prijatia kresťanstva v Kyjevskej Rusi.[39] O tom, že Vladimír, prijal krst poslal správu aj do Ríma a čoskoro postupne začali prichádzať najmä bulharskí misionári a priniesli na toto územie liturgiu a písmo. Dochádza tak ku rozmachu gramotnosti, vzdelanosti a postupne k najväčším rozmachom Kyjevskej Rusi.[40]

4 NAJVÝZNAMNEJŠÍ PANOVNÍCI

[34] Osoba, ktorá sa narodila v špeciálnej miestnosti v Konštantínopole, ktorá bola v purpurovej farbe - SHERMAN, Kyjevská veľkokňažná Oľga, s. 55.
[35] HARVÁT, Matej. *Kyjevská Rus* [online]. Dostupné na internete: <https://historylab.dennikn.sk/stredovek/dejiny-kyjevskej-rusi-vyvolavaju-spory-aj-dnes-i-cast/ >, [cit. 25. 1. 2024].
[36] GREKOV, *Kyjevská Rus*, s. 370.
[37] Antické mesto (mestský štát) v juhozápadnej časti Krymu na území dnešného Sevastopoľa založené okolo 422 pred n. l. dórskymi osadníkmi z Pontskej Herakley. Dostupné na internete: <https://beliana.sav.sk/heslo/chersonesos >, [cit. 25. 1. 2024].
[38] HARVÁT, Matej. *Dejiny Kyjevskej Rusi* [online]. Dostupné na internete: <https://historylab.dennikn.sk › stredovek › dejiny-kyje... >, [cit. 25. 1. 2024].
[39] DVORNÍK, Byzantské mise u Slovanů, s. 520 – 521.
[40] Kievan Rus summary. Dostupné na internete: <https://www.britannica.com/summary/Kyivan-Rus >, [cit. 25. 1. 2024].

Ak by sme sa mali pozrieť v akomkoľvek období v akomkoľvek prostredí a v akomkoľvek rode na to, ktorí panovníci boli najvýznamnejší aké by boli asi tie správne otázky ? Ten, ktorý dobyl najviac územia ? Ten, ktorý vyhral najviac bitiek ? Ten, ktorý presadil najviac reforiem ? Či ten, ktorý dal postaviť najviac stavieb, ktoré stoja dodnes ? Nie, myslím, že žiadna z týchto otázok nemôže z človeka spraviť najvýznamnejšieho, avšak myslím, si že po súhrne daného panovníka vieme jednoducho zistiť, čo „dobré“ urobil a čo „zlé“ aj v približnom pomere. Určite sa nájde viac ako dvaja významný panovníci Kyjevskej Rusi hoci ich nebolo toľko, ako v niektorých iných zriadeniach ale v podstate som vybral 2 panovníkoch, ktorý podľa môjho názoru majú právo a dôvod považovať sa za najvýznamnejších keďže došlo k mnohým podstatným veciam, ktoré či už uzákonili, postavili, získali alebo presadili. Bez pochyby rovnako tak urobili i mnoho chýb, a teda negatív ale niet panovníka, vládcu, ktorý by nespravil s dobrým i mnoho zlého.

Vladimír I. (960 – 1015). V podstate som tohto veľkokniežaťa už trošku rozoberal v časti náboženstvo avšak bolo to len zrniečko toho, čo za svoj život spravil či presadil. V prvom rade sa narodil Vladimír I. v roku 960 Sviatoslavovi I., ktorý bol tiež veľkokniežaťom Kyjevskej Rusi. Okrem toho, že od roku 980 bol Vladimír I. veľkokniežaťom Kyjevskej Rusi bol aj Polackým kniežaťom, ktoré taktiež v tomto čase spadalo pod Kyjevskú Rus.[41] Vladimír I. mal prídomok „svätý“ a v pravoslávnom kalendári je označený ako „krstiteľ“ v podstate kvôli tomu, čo som rozoberal v téme náboženstvo.[42] Pri krste prijal meno Vasilij, a podľa juliánskeho kalendára má sviatok 15. júla.[43] Toľko k náboženstvu. Jedným z dôvodov prečo sa považuje za jedného z najvýznamnejších je aj to, že počas jeho vlády dochádza k 1. veľkému rozmachu Kyjevskej Rusi a to naozaj po mnohých stránkach. Zvyšuje sa gramotnosť, príchodom misionárov, s čím súvisí i rozvoj písma, jazyka a celkovo vzdelanosti. Presadil i svoje reformy, hoci tu by sa dalo vytknúť to, že to bolo i násilím presadzované, ako príklad by som uviedol jeho reformu, kde mali tie najlepšie deti ísť do tých najlepších škôl študovať, avšak tie školy boli ďaleko od domova a tie deti museli doslova brať matkám z náručia ale tiež to súvisí s rastom vzdelanosti. Za jeho vlády výrazne dochádza k rozvoju stavieb najmä teda kresťanských, akou bola napríklad, výstavba Desiatkového chrámu.[44] V podstate by sa dalo povedať, že Vladimírom I. začala stavebná činnosť v Kyjevskej Rusi, keďže v období predtým máme málo zmienok o výstavbe nejakých stavieb. Založil aj dve veľmi významné mestá;

[41] *Nestorov letopis. Povesť o dávnych časoch na ruskej zemi,* s. 74 – 75.
[42] KARAMZIN, Nikolaj Michajlovič. *Obrazy z dějin říše ruské Svazek I.* Praha 1984 s. 76 – 77.
[43] Medieval State, Europe, Culture & Religion. Dostupné na internete: <https://www.britannica.com ›topic >, [cit. 25. 1. 2024].
[44] RAPPOPORT, Pavel A. *Building the Churches of Kievan Russia.* b. m. 1995, s. 46.

v roku 990 Vladimír a v roku 991 Belgorod[45] a ním začalo i zakladanie miest, na ktoré napríklad nadviazal i jeho syn Jaroslav I. Významná bola za jeho vlády aj zahraničná politika ako boli obchodné, diplomatické a politické zmluvy uzavreté napríklad s Uhorským kráľom Štefanom I., českým kniežaťom Boleslavom II., s Poľským kniežaťom Boleslavom I. „Chrabrým" ale aj s byzantským cisárom Basileom II. Kyjevská Rus mala tak veľmi dobrý i obraz zahraničnopolitickej sféry za Vladimíra I. Na konci svojej vlády chcel zmeniť systém nástupníctva, čo bola ale chyba. Trón chcel zanechať svojmu najobľúbenejšiemu synovi Borisovi, avšak v poradí bol až na treťom mieste a logicky z toho vypuklo povstanie jeho starších Bratov; Sviatopolka a Jaroslava I. v roku 1014. Vladimírovi I. sa podarilo zajať svojho syna Sviatopolka, avšak keď sa pripravoval na ťaženie proti svojmu druhému synovi nakoniec zomiera vo svojej rezidencii 15.6.1010 v Berestove.[46] Na trón sa dostáva jeho najstarší syn Sviatopolk ale ten na tróne dlho nezotrval. Nastupuje jeho mladší brat Jaroslav I.

Jaroslav I. „Múdry" (978 – 1054). Jaroslav v nejednej veci nadviazal na politiku svojho otca Vladimíra I. Pričom už za vlády Jaroslava I. začalo výraznejšie dochádzať k rozdrobenosti vnútornej strany Kyjevskej Rusi v podobe viacerých kniežatstiev, čo dokazujú aj Jaroslavove tituly. Od roku 987 až do roku 1010 bol kniežaťom Rostovsko-Suzdaľským. Od roku 1010 – 1034 bol kniežaťom Novgorodským a od roku 1016 – 1018 a 1019 – 1054 veľkoknieža kyjevskej Rusi. Tento problém vypukol ale už po smrti Vladimíra I. Za vlády Jaroslava I. dokonca bola Kyjevská Rus porovnávaná s krásou Konštantínopolu, čo iba dokazuje fakt, že jeho vládu možno považovať za 2. vrcholné obdobie Kyjevskej Rusi.[47] Založil prvé ruské kláštory, ako bol napríklad, kláštor svätého Juraja v Jaroslavli alebo napríklad, Kyjevsko-pečerský kláštor v Kyjeve. Dochádzalo tak za jeho vlády k rozmachu cirkvi, dokonca aj dal postaviť školu pre deti kňazov cca v roku 1028.[48] Dochádzalo aj prekladu kníh do staroruského jazyka takže rozmach písma. Už odkedy za dostal k moci v Kyjevskej Rusi tak sa začal sláviť sviatok Juraja Drakobijcu (26.11.), ktorý bol ich patrónom a považovali ho za jednu z najvýznamnejších osobností. Svoj prídomok „Múdry" si nevyslúžil iba náhodou ale bolo to kvôli konkrétnej veci, a to bolo vznik tzv. Ruskej pravdy[49]. Prídomky dostávali osobnosti

[45] Obidve mestá sídlia dodnes v Rusku. Dostupné na internete: <https://sitenew.bgunb.ru/Belogorie/BelgorodRegion.aspx?id=3&lang=1 >, [cit. 25. 1. 2024].
[46] GREKOV, *Kyjevská Rus*, s. 485.
[47] Kievan Rus, Russia, Byzantine – Western architecture. Dostupné na internete: <https://www.britannica.com ›topic >, [cit. 25. 1. 2024].
[48] RAPPOPORT, *Building the Churches of Kievan Russia*, s. 80.
[49] Kódex, prvá zbierka zákonov v Kyjevskej Rusy vydaná za vlády Jaroslava I. Múdreho. Dostupné na internete: <https://www.encyclopediaofukraine.com/display.asp?linkpath=pages%5CR%5CU%5CRushDAlaw.htm >, [cit. 25. 1. 2024].

z viacerých dôvodov, ich charakter, možno nejaké ich zdravotné znevýhodnenia, nejaký konkrétne črty, ktorými mohli byť odlišní od ostatných alebo kvôli konkrétnym udalostiam a v tomto prípade to bolo práve kvôli tomu poslednému prípadu. Ruská pravda, jednalo sa o prvú zbierku zákonov v Kyjevskej Rusy a bol to v podstate právny kódex krajiny. Dôkaz, že mu záležalo na ľuďoch a teda aj jeho prídomok „Múdry" bolo i vďaka tomu, že sa nejednalo iba o systematizáciu týchto zákonov ale zároveň sa i upravovali.[50] Tieto zákony sa týkali predovšetkým oblasti spravodlivosti, hospodárstva, trestania zločinov, obchodu a podobne. Je zaujímavé si uvedomiť, že v podstate už v polovici svojej existencie sa Kyjevská Rus nachádza, a až teraz vzniká prvá jednotná, spísaná zbierka zákonov, čo podľa môjho názoru je dosť neskoro a dokazuje to opäť názor, že úspechy, ktoré zaznamenali Vladimír I. a Jaroslav I. boli pre Kyjevskú Rus kľúčové. K rozvoju došlo aj v rámci ekonomiky. Došlo totiž to k používaniu konkrétnej mince, ktorá sa nazývala Jaroslavské striebro.[51] Na averze[52] možno vidieť postavu Ježiša Krista a na reverze[53] možno vidieť zobrazenie, symbol Juraja Drakobijca. Jaroslav I. „Múdry" zomiera 20.2. 1054 vo Vyšgorode, čo je oblasť dnešnej Ukrajiny po dlhej vlády na tróne veľkokniežaťa Kyjevskej Rusi.[54] Smrťou Jaroslava I. zároveň končí aj tá „lepšia" polovica panovníkov Kyjevskej Rusi. V podstate sa nenašiel už žiadny panovník, ktorý by dokázal dostať Kyjevskú Rus na takú úroveň ako bol Vladimír I. či jeho syn Jaroslav I. Postupne začínajú vznikať nové problémy a vzrastajú do podoby kedy sa stávajú nekontrolovanými a postupne to vedie až rozpadu Kyjevskej Rusi, ktorý sa stáva nezvratným.

5 ROZPAD KYJEVSKEJ RUSI

Rozpad Kyjevskej Rusi, tak ako u ostatných útvarov, zriadení nebol výsledkom len jednej konkrétnej veci, či už by sa to týkalo vnútornej politiky alebo či už by sa jednalo o jeden konkrétny útok zo strany nepriateľa. Rozpad Kyjevskej Rusi zapríčinilo viacero faktorov, ktoré nakoniec viedli až k jej zániku. Možno ich rozdeliť na 2 skupiny a to sú: vonkajšie a vnútorné. Medzi tie vnútorné patrili, problémy spojené so zvyšovaním nezhôd, ktorá sa nachádzali medzi mocou, boje, ktoré sa vyostrovali v snahe získať moc pre seba. Už za Vladimíra I. došlo k postupným problémom spojené s tým, že došlo k vzniku viacerých kniežatstiev a po jeho

[50] Medieval State, Europe, Culture & Religion. Dostupné na internete: <https://www.britannica.com ›topic >, [cit. 25. 1. 2024].
[51] Coins of Kievan Rus of the time of Yaroslav the Wise. Dostupné na internete: <https://info.fan/yaroslav-the-wise/epoch/coins/ >, [cit. 25. 1. 2024].
[52] Predná strana mince. Dostupné na internete: <https://slovnik.aktuality.sk/slovnik-cudzich-slov/?q=averz >, [cit. 25. 1. 2024].
[53] Zadná strana mince. Dostupné na internete: <https://slovnik.aktuality.sk/slovnik-cudzich-slov/?q=reverz >, [cit. 25. 1. 2024].
[54] DVORNÍK, Byzantské mise u Slovanů, s. 412.

smrti ich údajne bolo cca 15. Situácia vyvrcholila v 13 storočí, keď údajne bolo už niečo okolo 250 kniežatstiev.[55] Je vysoko pravdepodobné, že je číslo prehnané avšak skôr je lepšie toto číslo považovať za ukazovateľa toho že ich bolo naozaj mnoho bez ohľadu na to koľko presne. Výrazne začali klesať príjmy, ekonomika klesala a upadalo aj postavenie Kyjeva ako hlavného sídla, centra Kyjevskej Rusi. Jedno z takých hlavných príčin úpadku obchodu a i teda ekonomickej stránky Kyjevskej Rusi bol aj zánik obchodnej cesty, ktorá viedla zo Škandinávie až do Byzantskej ríše teda priamo cez Kyjevskú Rus. Táto cesta zanikla práve začiatkom 13. storočia keď začali vážne pády Mongolov resp. Tatárov na územie Kyjevskej Rusi. Táto cesta by sa dala prirovnať aj k tzv. Hodvábnej ceste[56], ktorá mala obrovský význam ako pre Čínu tak aj pre krajiny v Európe. Z tých vonkajších faktorov to boli útoky zo strany ich nepriateľov prakticky zo všetkých svetových strán. Polovci[57], ktorí útočili zo západu na mestá, ako boli Novgorod a Smolensk[58]. Ďalej to boli litovské kmene útočiace zo severu na Polacké kniežatstvo no a nakoniec veľkou hrozbou boli v 13. storočí aj Tatári. Predovšetkým to boli ale nájazdy chána Batu[59] a jeho armády z východnej strany od Kyjevskej Rusi.[60] Definitívna porážka nakoniec prišla v roku 1240 kedy Kyjevská Rus už nedokázala odolávať náporu a v tomto roku sa podarilo chánovi Batu a jeho armáde dobyť Kyjev, Mongolom resp. Tatárom sa oficiálne tak pripisuje zodpovednosť za rozpad Kyjevskej Rusi.[61] Mongoli pokračovali ďalej na západ a situáciu nabrala vážnosť i v Uhorsku za vlády Bela IV. (1235 – 1270).[62]

6 VÝZNAMNÉ STAVBY V KYJEVSKEJ RUSI

V Kyjevskej Rusi sa nachádzalo niekoľko stavieb, ktoré určite stoja za spomenutie. Až za vlády Vladimíra I. dochádza k výraznému rozmachu stavebnej činnosti a to predovšetkým chrámov a kostolov. Neskôr nadviazal i jeho syn Jaroslav I., za ktorého došlo asi, k najväčšiemu rozmachu stavebnej činnosti v Kyjevskej Rusi, kedy sa i krása Konštantínopolu porovnávali

[55] CHEPEL, *Kyivan Rus.* s. 542 – 543.
[56] Cesta v starovekom a stredovekom období, ktorá takto spájala Čínu a Rímsku ríšu, neskôr Byzantskú i krajiny Európy, vďaka nej as i množstvo vynálezov z Číny prenieslo do dnešnej Európy. Dostupné na internete: <http://www.blizkyvychod.eu/hodvabna-cesta/ >, [cit. 25. 1. 2024].
[57] VALENT, Jaroslav. Kumáni, západní Kypčakovia, usídlili sa v Uhorsku a útočili na Kyjevskú Rus na začiatku 11. storočia. [online]. Dostupné na internete: <https://historickarevue.sme.sk/c/22590771/historik-obavani-kumani-boli-udernou-silou-uhorskych-kralov.html >, [cit. 25. 1. 2024].
[58] DVORNÍK, Byzantské mise u Slovanů, s. 522.
[59] Mongolský chán (asi 1205 – 1255), vodca Zlatej hordy, vyplienil značnú oblasť dnešného Ruska a niekdajšieho Uhorska. Dostupné na internete: <https://www.encyklopedia.sk/encyklopedia/index.php?pojem=Batuch%C3%A1n >, [cit. 25. 1. 2024].
[60] Kievan Rus summary. Dostupné na internete: <https://www.britannica.com/summary/Kyivan-Rus >, [cit. 25. 1. 2024].

[62] HOMZA, Martin – MALINOVSKÁ, Nora. *Haličsko-volynská kronika, Neznáme rozprávanie o rodine kráľov a kniežat východo-strednej Európy v 13. storočí.* Martin 2019, s. 208.

s Kyjevskou Rusou. V prvom rade je dôležité spomenúť prvý drevený chrám, ktorý bol postavený v priebehu 10 storočia. Ako som už spomenul pri Vladimírovi I. bol veľmi dôležitý Desiatkový chrám, ktorý bol honosný a patril k dominantným stavbám za jeho vlády, avšak počas nájazdu chána Batu a jeho armády v ňom hľadali útočisko obyvatelia a nakoniec bol pohanmi zničený a vypálený. Ak sa pozrieme na obdobie Jaroslava I. sú to hneď dve významné stavby. Tou prvou je Zlatá brána, ktorá bola postavené pravdepodobne okolo roku 1037.[63] Za vlády Jaroslava I. bol Kyjev obklopený mohutnými hradbami a do mesta viedli 3 vstupy, jednou z nich bola práve, Zlatá brána. Počas rozpadu Kyjevskej Rusi bola avšak v roku 1240 poškodená armádou chána Batu. V 18. storočí boli pozostatky zasypané. V roku 1832 došlo k nálezu týchto pozostatkov a od roku 1982 prebiehala rekonštrukcia.[64] Ďalším skvostom za vlády Jaroslava I. bola výstavba Chrámu svätej Sofie vo Veľkom Novgorode. Postavený bol medzi rokmi 1045 – 1050 a je to prvý chrám v Rusku, ktorý bol postavený Slovanmi. Stal sa symbolom Novgorodskej moci a demokracie. Hlavná kupola bola pozlátená pričom, zvyšné boli postriebrené. Fresky, ktoré sa tu nachádzajú patria medzi najkrajšie v Rusku. Na väčšine sú zobrazenia Ježiša Krista. V Roku 1929 bol chrám zatvorený a zriadili z neho múzeum ateizmu. Počas okupácie medzi rokmi 1941 – 1944 došlo k jeho poškodeniu a následne po vojne aj k jeho rekonštrukcii. Dodnes stojí a je možné ho vidieť v dnešnom meste, Veľký Novgorod v Rusku.[65]

ZÁVER

Kyjevská Rus predstavovala významný politický, hospodársky a kultúrny útvar raného stredoveku, ktorý výrazne ovplyvnil ďalší vývoj východnej Európy. Jej vznik bol výsledkom postupného zjednocovania východoslovanských území, na ktorom sa podieľali aj Varjagovia a dynastia Rurikovcov. Významným medzníkom v jej dejinách bolo prijatie kresťanstva za vlády Vladimíra I., ktoré prinieslo nielen náboženskú zmenu, ale aj rozvoj vzdelanosti, písomníctva, architektúry a vzťahov s Byzantskou ríšou. Obdobie vlády Vladimíra I. a Jaroslava I. Múdreho možno považovať za vrcholné obdobie Kyjevskej Rusi. Jej postupný úpadok a rozpad boli naopak dôsledkom vnútorných mocenských sporov, politickej rozdrobenosti a vonkajších útokov, ktoré vyvrcholili mongolskou inváziou v 13. storočí.

[63] Kyiv – Kievan Rus. Dostupné na internete: <https://www.britannica.com/place/Kyiv/History >, [cit. 25. 1. 2024].
[64] Kievan Rus summary. Dostupné na internete: <https://www.britannica.com/summary/Kyivan-Rus >, [cit. 25. 1. 2024].
[65] RAPPOPORT, *Building the Churches of Kievan Russia*, s. 32.

Na základe spracovanej problematiky možno konštatovať, že význam Kyjevskej Rusi nemožno vnímať iba prostredníctvom jej vzniku a zániku. Dôležité je predovšetkým jej kultúrne, náboženské a politické dedičstvo, ktoré ovplyvnilo ďalší historický vývoj východoslovanského priestoru. Aj napriek svojmu rozpadu tak Kyjevská Rus zostáva jedným z dôležitých východísk pri poznávaní dejín východnej Európy.

Zoznam použitých zdrojov a literatúry:

Odkaz na monografiu:

DVORNÍK, František. *Byzantské misie u Slovanů.* Praha 1970.

FRANKLIN, Simon – SHEPARD, Jonathan. *The Emergence of Rus 750–1200*. London 1996.

GREKOV, Boris Dmitrijevič. *Kyjevská Rus.* Praha 1953.

HOMZA, Martin – MALINOVSKÁ, Nora. *Haličsko-volynská kronika, Neznáme rozprávanie o rodine kráľov a kniežat východo-strednej Európy v 13. storočí.* Martin 2019.

CHEPEL, Leonard. *Kyivan Rus.* b. m. 2020.

KARAMZIN, Nikolaj Michajlovič. *Obrazy z dějin říše ruské Svazek I.* Praha 1984.

MAREK, Ľuboš. *Dějiny křesťanství na Rusi.* b. m. 1996.

MARTIN, Janet. *Medieval Russia 980 – 1584*. Cambridge 1995.

Nestorov letopis. Povesť o dávnych časoch na ruskej zemi. b. m. 2018.

RAFFENSPERGER, Christian. *Reimagining Europe: Kievan Rus' in the Medieval World*. Harvard 2012.

RAPPOPORT, Pavel A. *Building the Churches of Kievan Russia.* b. m. 1995.

TÉRA, Michal. *Vyprávění o minulých letech aneb Nestorův letopis Ruský.* Praha 2015.

Odkaz na internetový zdroj:

Coins of Kievan Rus of the time of Yaroslav the Wise. Dostupné na internete: <https://info.fan/yaroslav-the-wise/epoch/coins/ >, [cit. 25. 1. 2024].

HARVÁT, Matej. *Kyjevská Rus* [online]. Dostupné na internete: <https://historylab.dennikn.sk/stredovek/dejiny-kyjevskej-rusi-vyvolavaju-spory-aj-dnes-i-cast/ >, [cit. 25. 1. 2024].

VALENT, Jaroslav. Kumáni, západní Kypčakovia, usídlili sa v Uhorsku a útočili na Kyjevskú Rus na začiatku 11. storočia. [online]. Dostupné na internete: <https://historickarevue.sme.sk/c/22590771/historik-obavani-kumani-boli-udernou-silou-uhorskych-kralov.html >, [cit. 25. 1. 2024].

The Economy of Kievan Rus' from the 10th to the 13th century. Dostupné na internete: <https://blogs.dickinson.edu/quallsk/2014/01/26/the-economy-of-kievan-rus-from-the-10th-to-the-13th-century/>, [cit. 25. 1. 2024].

Odkaz na štúdiu v časopise:

SHERMAN, *Heidi.* Kyjevská veľkokňažná Oľga. In *Pravdivá história,* 2022, roč. 6, č. 3, s. 51 – 55.